

V kauze Salm jsem byl jako potomek oběti nacismu, nikoli historik

PhDr. Jiří Jaroš Nickelli, ČSOL Brno

Tisk a média neustále psala a hlásala, že historik Jaroš zveřejnil pamětní desku v Doubravici, že historik Jaroš obvinil hraběte Salma z členství v nacistickém spolku, že historik Jaroš podal petici proti restituci Salmů, že historik Jaroš to a ono.

Opak byl pravdou. Historik Jaroš pracoval nejdříve v různých povoláních a poté čtvrtstoletí jako muzeolog a historik techniky na památkových mlýnech republiky.

Historik Jaroš publikoval řadu studií a monografie o technických památkách a světovém unikátu Ruprechtov. Historik Jaroš uspořádal řadu výstav o technických objektech v terénu a účastnil se práce různých komisí pro lidové a technické stavitelství atd. Historik Jaroš dostal diplom a záslužnou medaili za práci na národní kulturní památce vodní mlýn ve Slupi. Ale jako historik se Jiří Jaroš Nickelli nikdy nezabýval kauzou Salm z hlediska své profese.

„Tak jak to bylo?“ zeptal by se novinář šakal z Blanenska. Jednoduše takto. Jsem potomek – vnuk legionáře Jana Holíka z Doubravice a příbuzný odbojářů Ludvíka Jaroše ze Zboňka, Eduarda Jaroše ze Svitávky, Leopolda Kunce, Aloise Štěrbáčka z Doubravice a Vojtěcha Červinky z Letovic.

Jaká byla historie našich odbojářů?

Jan Holík, můj dědeček, byl ruským legionář, který prošel celou anabází a domů se plavil 53 dní na lodi U.S.S. Logan. Když odešel, bylo matce čtrnáct dnů, když přišel, bylo jí sedm let. Za II. světové války v městysi Doubravici řada benešovců odbojářů naplánovala atentáty na říšské nákladní vlaky. Odbojáři sokolové skupiny Jindra a Obrany národa v domě mého dědečka konali schůzky a nosili tam výbušniny pro chystané akce. Dědeček a strýc Štěrbáček z matčiny strany tyto výbušniny skrývali. Štěrbáček též organizoval s mým dalším strýcem Jarošem ze Zboňka převozy zbraní z olomoucké posádky na Vysočinu. Sbírali též peníze na příbuzné zatčených a popravených. Toto vše udala doubravická udavačka Č. Původně posílala dopisy na brněnské gestapo, avšak dopisy zachycoval doubravický poštovní mistr. Když to zjistila, začala udavačka na kole dojíždět do Blanska a do Rájce k rájeckému blockleitovi Chwatikovi-Tugemannovi. Karpatský Němec Alfred Valentin Chwatik – od r. 1941 Tugemann – byl vrchním účetním knížete Salma na velkostatku a bydlel v jeho panské ubytovně. Byl postrachem českého Rájce, chodil v uniformě SA a udával občany poslouchající zahraniční rozhlas – často jim postával pod okny, aby slyšel zakázaná vysílání. V zámecké kanceláři velkostatku pracoval s ředitelem velkostatku Aloisem Weselkou, tajným henleinovcem za ČSR, který nikdy nebyl v jediném českém spolku, natož v Sokole – jak o něm po válce lživě psal advokát Salmů dr. Krippner starší. V kanceláři pracovala též jako úřednice Salmova dcera Ida, provdaná později za válečníka wehrmachtu von Schoellera. Má to doloženo ve svém oddacím listě.

Jak jsem se dostal k těmto informacím? Nikoli jako historik, ale jako potomek Jana Holíka. Po válce jsme jezdili na polní práce a na prázdniny ke vdově Jarmile Štěrbáčkové, pozůstalé po náčelníku Sokola Aloisi Štěrbáčkovi, odvezeném do Osvětimi – právě z podílu služebníka Salmů Alfreda Tugemanna. Dopis udavačky dostal Tugemann a povolal do Doubravice gestapo k zásahu na sokoly. Takto byl vyslýchán můj dědeček údajně nějakým gestapákem Wolfem z Brna a strýce odtáhli do Kounicových kolejí a poté vláčeli různými vězeními, až skončil v Osvětimi. Můj další strýc řídící Jan Holík mladší o tom zanechal zápis v protokolní knize Sokola Doubravice.

Má teta Jarmila Štěrbáčková mi jako desetiletému vyprávěla příběh dědečka, kterého utrápily výslechy gestapa k smrti, líčila jeho pohřeb, který se stal tichou demonstrací proti

fašistům, vymáhání popela strýce Štěrbáčka, zahynulého v Osvětimi, který musela zaplatit nacistům, a zákaz pohřbu strýce ve dne. Musela zakopávat jeho popel v noci! Tak rozkázal nacistický úřad. Když mi ukázala jeho pruhovaný osvětimský oblek s červeným trojúhelníkem politického vězně, mělo to na mne účinek na celý život. Už tehdy, když mi vyprávěla o rájeckém Tugemannovi a udavačce, jsem si předsevzal, že se pokusím vypátrat víc.

To vše se vrátilo o řadu desetiletí později, když jsem přišel do kunštátského archivu hledat fakta nikoli o panu Salmovi, ale o jeho rájeckém služebníkovi Tugemannovi. Tam jsem ve fondu NSDAP narazil na údaje též o panu Salmovi. V této době zrovna probíhala restituce Salmů, v níž byla zapojena též ředitelka Muzea Blansko Mgr. Eva Nečasová, s níž jsem spolupracoval na publikacích technických památek pro sborník muzea. Tehdy jsem si plně uvědomil: Salmové jsou opět zde a opět zasahují do osudů zdejších občanů.

Mezitím jsem byl přijat za člena Českého svazu bojovníků za svobodu v Boskovicích, a to právě jako pozůstalý po Janu Holíkovi a příbuzný po strýcích odbojářích.

Metody, kterými jsem pracoval při zkoumání, nebyly jen metody archivní. Byla to též metoda etnografická – sociologická, tj. terénní průzkum pamětníků v Rájci. Ten se zdařil a objevil jsem dva pamětníky, z nichž jeden vlastnil i soubor originálních fotografií svatby válečníka wehrmachtu s Idou Salmovou v Rájci 1944. Na fotografiích pamětníci identifikovali Tugemanna, jak sedí mezi prominenty v zámecké kapli přímo při obřadu. Tam seděl u oltáře též pan Salm. Madam Salmová později u mého soudu tvrdila: „Tugemann tam dělal stafáž, určitě pozvaný nebyl!“ I zde byl pravdou opak. V archivu ministerstva vnitra se dochovala dokonce Tugemannova pozvánka na svatbu.

Takže jsem pracoval metodou etnografickou, sociologickou, archivářskou, a též trasologickou – tj. hledáním stop. To vše zvládne každý dobrý středoškolák a každý dobrý policista, na to není potřeba speciální historické vzdělání. Profese historika zde nebylo de facto zapotřebí. I když později jsem byl jmenován do Historicko-dokumentační komise svazu, avšak z hlediska obecné dokumentace regionálních dějin okupace. To však už přímo s mou pozicí v kauze Salm nesouviselo. Ostatně je známo, že v kauze Salm se jako první angažoval amatérský genealog MUDr. Stehlík – jenž se se mnou soudil o údajné krádeže svých nálezů a jenž všechny soudy se mnou prohrál. Tam to byl profesí zubní lékař.

Legendu o „historikovi Jarošovi, umísťujícím pamětní desku na jednom domku v Doubravici“ vytvořila Mladá fronta Dnes, mediální královna všech obhájců protektorátních restituentů. Od ní pak opisovaly titul „historika“ – rozuměj historika tendenčního odpůrce rodu Salmů – všechny další noviny a převzala to i televize, kde k tomu přispěl zesnulý advokát JUDr. Nevřela svými výpady typu „Historik – hysterik“ a nectnými nadávkami na mou adresu. Stejně tak se do mne obul i zesnulý ústavní soudce JUDr. Procházka.

Zprávy MF Dnes lze interpretovat jako „jerevanské zprávy“. Desku v Doubravici neumístil jeden „historik“, nýbrž jeden pozůstalý po oběti gestapa, a neumístil ji na „jednom domku“, nýbrž na domku svého dědečka, strýce, tety a své matky! Na domku své rodiny, svého rodu! Nikde jinde bych totiž nemohl pamětní desku vyvěsit. Toto uvádím jako školský příklad výroby dezinformace a dezinterpretace události, jež se ve skutečnosti odehrála zcela jinak.

Nakonec jen tolik. Celý soud o mou pamětní desku, kde jsem jen zapsal pravdivý příběh o tom, že v domě žil můj dědeček a strýc byl odvezen do Osvětimi „zapsaným kriegerkameradem Salma Tugemannem“, soudil něco zcela jiného, než co bylo na zaniklé desce zapsáno. Nejdříve soudil podpis Salma do spolku, což jsem nenapsal, pak soudil vyvolávání dojmu, že se Salm podílel na odvezení, což jsem nenapsal, a konečně soudil souhlas žalobkyň s užitím jména Salm, což jsem podle Listiny práv při pravdivém faktu nepotřeboval. Přesto jsem byl odsouzen k omluvě mrtvému panu Salmovi – a osvobozen od omluvy žalobkyním! Navíc se od roku 2006 až do roku 2011 soudila zaniklá deska, která již

neexistovala, ale soud přesto o ní hovořil jako o desce přítomné! Naše právo tak zaznamenalo po případě schwarzenberské hrobky další „funerální rozsudek“. Jako tam se dala hrobka mrtvému šlechtici, tak zde se dala obecná omluva rovněž mrtvému šlechtici. Omluvu jsem napsal na fotografii svatby wehrmachtu v Rájci. Žalobkyně nikde tuto omluvu nepublikovaly – snad z cudnosti. Anebo se bály fotografie vlastní svatby s wehrmachtem?

Takže žádný historik v soudu na ochranu osobnosti pana Salma! Nikoli – pouze pozůstalý po oběti nacismu.